

EESTI MERESTRATEEGIA MEETMEKAVA

Urmas Lips

TTÜ Meresüsteemide Instituut

Eesti merestrateegia meetmekava koostamine

EL merestrateegia raamdirektiiv (**MSRD**, 2008/56/EÜ) kohustab liikmesriike koostama **meetmekava**, mille rakendamine aitab **saavutada või säilitada merealade head keskkonnaseisundit (HKS) aastaks 2020**. Meetmekava peab rakendama hiljemalt alates 2016. aastast. Eestis on merestrateegia meetmekava koostamise vajadus sätestatud **Veeseaduses (§ 34⁹)** ja Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud arengukavas „Eesti Merenduspoliitika 2012-2020“.

Eesti merestrateegia meetmekava koostamisel:

- analüüsiti Eesti mereala keskkonnaseisundit,
- täpsustati HKS saavutamist tagavaid keskkonnavalaseid sihte,
- kirjeldati keskkonnaseisundit mõjutavaid survetegureid ja nende võimalikke muutusi aastani 2020,
- toodi välja siiani rakendatud ning teiste regulatsioonide raames vastu võetud ja rakendamisel olevad meetmed,
- analüüsiti puudujääke ja pakuti välja HKS saavutamiseks vajalikud täiendavad meetmed,
- hinnati uute meetmete kulutõhusust ja mõju,
- viidi läbi konsultatsioonid sihtrühmadega ja arvestati saadud tagasisidet.

Eesti merestrateegia meetmekava

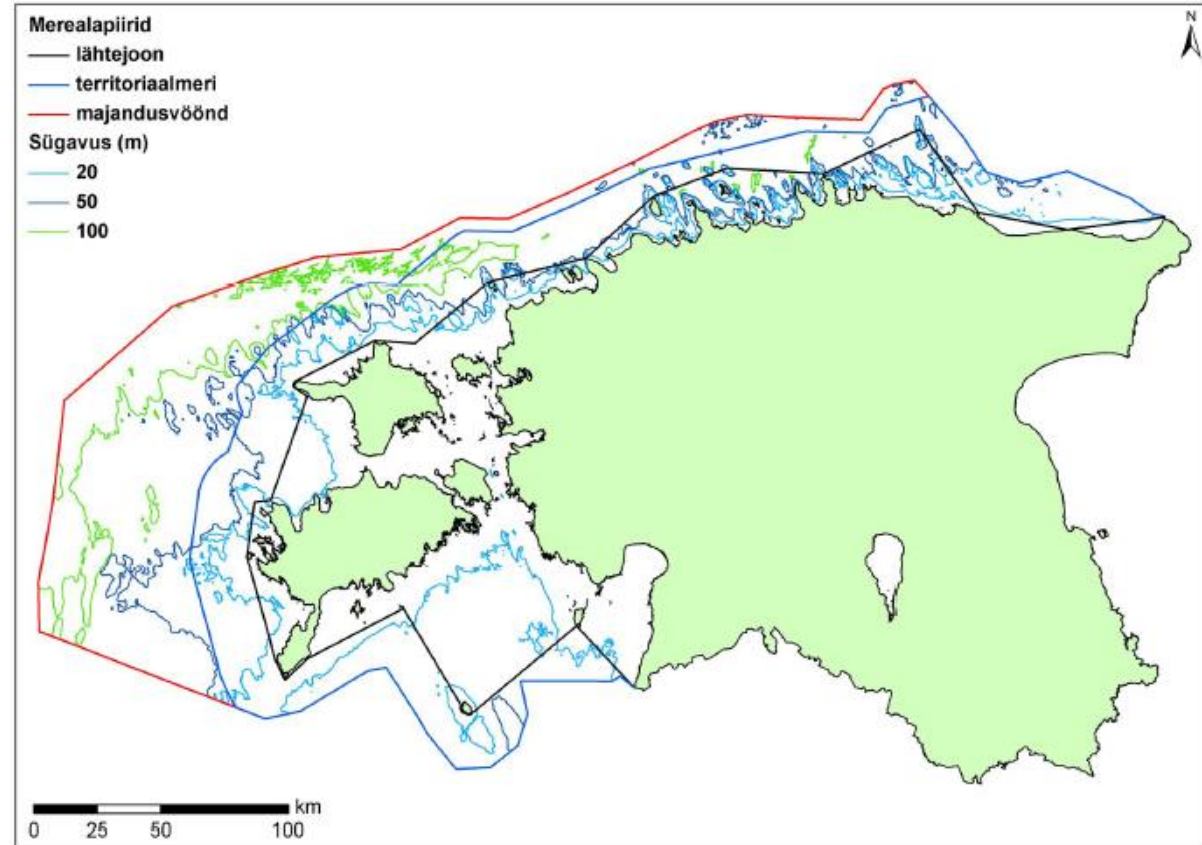
Meetmekava koosneb;

- eesmärgist ja meetmekava koostamise käigust,
- meetmete kehtestamiseks vajalikust taustainformatsioonist (sh Eesti mereala kirjeldusest, survegurite analüüsist, täpsustatud keskkonnaalaste sihtide loetelust, meetmekava seosest teiste arengukavade jaoks koostatud rakenduskavadega, sh vesikondade veemajanduskavadega ning meetmekava koostamise metoodikast),
- HKS tunnuste kaupa grupeeritud meetmete kirjeldusest koos vajalike põhjendustega ja teadmiste vajakajäämise kirjeldusega,
- meetmekava sotsiaal-majandusliku analüüsi kokkuvõttest,
- erandite kehtestamise ettepanekust.

Eesti merestrategia meetmekava

Meetmekava koostatakse **kogu Eesti jurisdiktsiooni alla jääva mereala jaoks**, mis asub Läänemere kirdeosas ja koosneb Läänemere kolme suurema basseini osadest:

- Soome laht,
- Liivi laht (ja Väinameri),
- Läänemere avaosa (sh Läänemere avaosa põhjabassein ja Ida-Gotlandi bassein)

Meetmete kirjeldused on jagatud järgmiselt

Tunnus	Alapeatükk
D1, D4 & D6	Bioloogiline mitmekesisus, toiduvõrgustikud ja merepõhja terviklikkus
D2	Võõrliigid
D3	Kaubanduslikel eesmärkidel kasutatavad kalad
D5	Eutrofeerumine
D7	Hüdrograafilised tingimused
D8, D9	Saasteained merekeskkonnas ja toidus ning keskkonnareostuse riski ohjamine
D10	Mereprügi
D11	Veealune müra

Meetmete kirjelduste struktuur

Meetmed on kirjeldatud hea keskkonnaseisundi tunnuste kaupa järgneva struktuuri alusel:

1. **Praegune keskkonnaseisund**, mis põhineb 2012.a esialgse hindamise ja hilisemate hinnangute tulemustel
2. **Keskonnaalased sihid 2020. aastaks**, HKS kriteeriumid ja indikaatorid
3. **Survetegurid**, mille mõju leevendamiseks või ohjamiseks meetmeid rakendatakse, et saavutada HKS (MSRD III lisa alusel)
4. Meetmete ülevaade
 - a. **Olemasolevad ja rakendatud meetmed**, mis on vastu võetud teiste poliitikate ja seaduste raames ja aitavad kaasa hea keskkonnaseisundi saavutamisele (nn meetme kategooria 1.a)
 - b. **Olemasolevad, kuid mittetäielikult rakendatud meetmed**, mis on vastu võetud teiste seaduste raames ja mille edasine elluviimine on oluline, et saavutada HKS (nn meetme kategooria 1.b)
 - c. **Uued täiendavad meetmed HKS saavutamiseks**, mis põhinevad olemasolevatel teistel EL õigusaktidel ja rahvusvahelistel lepingutel, kuid neid nõudeid tuleb tõsta, täpsustada jne (nn meetmete kategooria 2.a).
 - d. Eesti meetmekavas meetmeid, mis kuuluvad kategooriasse 2.b, ehk täiesti uued meetmed ei ole.
 - e. **Meetmete regionaalne koordineeritus** (koostöö ja koordineerimine EL ja regionaalsel tasemel, st HELCOM raames, koostöö naaberriikidega)
5. **Meetmete mõjus** HKS-i saavutamisel
6. Teadmiste puudujääk ja vajalikud **täiendavad uuringud**

Keskkonnaseisundi hinnang 2012

Hea keskkonnaseisundi tunnused	HKS	HKS ei ole saavu-tatud	HKS ei saanud hinnata
D1 Bioloogiline mitmekesisus	■	■	■
D2 Võõrliigid	■	■	■
D3 Kalandus	■	■	■
D4 Toiduvõrgustikud	■	■	■
D5 Eutrofeerumine	■	■	■
D6 Merepõhja terviklikkus	■	■	■
D7 Hüdrooloogilised muutused	■	■	■
D8 Saasteained merekeskkonnas*	■	■	■
D9 Saasteained toidus	■	■	■
D10 Mereprügi	■	■	■
D11 Veealune müra	■	■	■

* hilisemad hinnangud, sh veemajanduskavade koostamisel perioodiks 2015-2021, on leitud, et saasteainete osas ei ole Eesti rannikumeri heas seisundis

Survetegurite analüüs

KOGU MEREALA		Survetegurite seos majandussektoritega													
Survetegur / keskkonnaprobleem		Sadamad ja teenused	Reisijate- ja kaubavedu	Ühiskanalisat-siooni teenused	Põllumajandus	Mereturism	Kalandus	Maavarade kaevandamine mere põhjast	Veealused kaablid ja muu mereinfrastruktuur	Tuuleenergeetika	Mere sõjaline kasutamine	Laevaehitus	Jääted	Teadus – ja arendustöö*	Merekaitsealad*
Füüsiline kadu	1.1. Katmine			1										1	1
	1.2. Blokeerimine													1	1
Füüsiline kahju	2.1. Muutused mudastumises	2			2									1	1
	2.2. Abrasioon	3	3											1	1
	2.3. Selektiivne väljaviimine							3						1	1
Muud füüsilised häired	3.1. Veealune müra	3	3	3		3		3						2	1
	3.2. Merepraht	3	3	3		3		3						1	1
Häired hüdrooloogilistes protsessides	4.1. Märkimisväärsed muutused soojusrežiimis													1	1
	4.2. Märkimisväärsed muutused soolsusrežiimis													1	1
Saastumine ohtlike ainetega	5.1. Sünteetiliste ühendite ja bioloogiliselt aktiivsete ühendite juhtimine veekokku		3	3										1	1
	5.2. Mittesünteetiliste ainete ja ühendite juhtimine veekokku	3	3	3										1	1
	5.3. Radionukliidide juhtimine veekokku													1	1
Ainete süstemaatiline ja/või tahtlik keskkonda viimine	6.1. Muude tahkete, vedelate või gaasiliste ainete juhtimine veekokku			3										1	1
Toitelementidega ja orgaaniline rikastumine	7.1. Väetiste ja muude lämmastiku- ja fosforirikaste ainete heitmed		3	4	4									1	1
	7.2. Orgaanilise ainete heitmed			3										1	1
Bioloogilised häired	8.1. Mikroobsete patogeenide juhtimine veekokku			3										1	1
	8.2. Võõrliikide sissetoomine ja translokatsioon	3	3			3								2	1
	8.3. Liikide selektiivne väljapüük						4							1	1

Eesti merestrateegia meetmekava

Eesti merestrateegia meetmekava arvestab juba kehtestatud arengukavade ja nende rakenduskavadega :

- Veemajanduskavade Meetmeprogramm 2015-2021. Ida-Eesti vesikond. Lääne-Eesti vesikond. Koiva vesikond.
- Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 rakenduskava.
- Siseturvalisuse arengukava 2015-2020 ja selle meetmete programmid.
- Riigi jäätmekava 2014-2020 ja selle rakendusplaan 2014-2017.
- Looduskaitse arengukava aastani 2020 ja selles kirjeldatud meetmed.

Läänemere, sh Eesti merealade peamiste keskkonnaprobleemidena on sarnaselt varasemate analüüsidega välja toodud merekeskkonna **eutrofeerumine** ja **saastumine ohtlike ainetega (sh naftareostuse risk)**. Kuna peamised eutrofeerumist ja merekeskkonna saastumist põhjustavate ainete allikad on maismaal, siis on ka valdav osa nende ohjamise meetmetest kirjeldatud **veemajanduskavade meetmeprogrammides**. Merekeskkonna naftareostuse vältimiseks ja reostusjuhtumitele reageerimise võimekuse tõhustamiseks on meetmed kirjeldatud siseturvalisuse arengukavas. Kalanduse survega seotud meetmed rakendatakse suures osas Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 rakenduskava raames. Bioloogilise mitmekesisuse ja võõrliikide valdkonnas on kavas vastavad meetmed rakendada Looduskaitse arengukava aastani 2020 raames.

Eesti merestrateegia meetmekava

Veemajanduskavade meetmeprogramm 2015-2021 (kinnitatud 07.01.2016)

Peamised punktkoormusega seotud meetmed on järgmised:

- keskkonnaloa tingimuste ülevaatamine ning kui see on asjakohane, veeseaduse § 24 kohaste tingimuste (sõltuvalt veekogumist kuni 30% rangemate nõuete) seadmine heitveele (reoveepuhastid, keskkonnakompleksloaga või vee-erikasutusloaga objektid);
- täiendav järelevalve õigusaktide nõuete ja vee-erikasutusloa tingimuste täitmise üle (reoveepuhastid, keskkonnakompleksloaga või vee-erikasutusloaga objektid);
- heitvee vastavusse viimine seatud nõuetega (nii väljalasu kui ka suubla vee kvaliteedi tagamine);
- reoveepuhastite operaatorite koolitus puhastite töö tõhustamiseks.

Ohtlike ainete heite piiramisele suunatud meetmed on meetmeprogrammis vesikonnaülesed ja administratiivse iseloomuga. Meetmed on järgmised:

- ohtlike kemikaalide registreerimine riiklikus kemikaaliregistris;
- ohtlike kemikaalide üle arvestuse pidamine;
- õigusaktide täpsustamine ja seatud nõuete karmistamine prioriteetsete ainete osas;
- täiendav järelevalve prioriteetseid ohtlikke aineid käitlevates ettevõtetes;
- elanike teavitamine prioriteetsete ainete käitlemise teemal.

Uued meetmed

Meetme nr	MSRD tunnus	Eesti mere meetmekava 2016-2020 uued meetmed
1	D1 (D4, D6)	Merekaitsealade võrgustiku loomine Eesti majandusvööndis
2	D1 (D5)	Vesiviljeluse piirkondlike kavade koostamine võimaliku keskkonnasurve ohjamiseks
3	D2	Võõrliikide alase teadlikkuse suurendamine nende leviku ohjamiseks
4	D2	Rahvusvahelise ballastvee konventsiooni (BWMC) ratifitseerimine, rakendamine ja osalemine piirkondlikus teabesüsteemis
5	D3, D1	Piirkondlike kalapüügi-piirangute väljatöötamine ja töönduskalade piirmõõtude kaasajastamine
6	D3, D2	Väheväärtusliku kala realiseerimise toetamine
7	D3	Püügivõimsuse kohandamine hea keskkonnaseisundi tingimustele vastavaks
8	D3, D10	Püügivahendite märgistamise süsteemi täiustamine kalapüügi paremaks kontrollimiseks ja püügivahendite hülgamise välistamiseks.
9	D5	Veeldatud maagaasi (LNG) laevakütusena kasutamise valmisoleku loomine
10	D5, D8, D10	Otse merre juhitava sademeveekanaliseerimise ja puhastussüsteemide korrastamine, et ohjata sademeveega toitainete, ohtlike ainete ja prügi sissekannet merre
11	D8	Merereostustõrje võimekuse tõhustamine keskkonnahädaolukordadele reageerimiseks merel
12	D8	Merel punkerdamisega kaasnevate keskkonnariskide ohjamine
13	D10	Sadamates mereprügi, sh hüljatud kalapüügivahendite, vastuvõtmise korraldamise analüüs ja tegevuskava väljatöötamine
14	D10	Mereprügi probleemi teavitamine ja plastpakendite merre sattumise ennetamine
15	D10	Rannapiirkonna kohalike omavalitsuste tegevuskavade koostamine ja rakendamine mereprügi vähendamiseks ja vältimiseks
16	D11	Impulsshelide registri loomine

Meetmete piirkondlik koordineeritus

Meetmekava koostamise jooksul on vahetatud infot naaberriikidega ja HELCOM tööühma GEAR kaudu

Näiteks Soome merestrategie meetmekavas on analoogsed uued meetmed:

- Veeldatud maagaasi (LNG) laevakütusena kasutamise valmisoleku loomine
- Merereostustõrje võimekuse tõhustamine keskkonnahädaolukordadele reageerimiseks merel
- Merel punkerdamisega kaasnevate keskkonnariskide ohjamine
- Mereprügiga seotud meetmed (on HELCOM mereprügi tegevuskava soovituslikud meetmed)
- Impulsshelide registri loomine

Meetmete mõjus ja erandid

Välja pakutud uued meetmed on vajalikud, et saavutada meetmekavas loetletud täpsustatud keskkonnavalased sihid aastaks 2020. Nende mõjusust ja piisavust on hinnatud ekspertarvamustena, st puudub kvantitatiivsed hinnangud.

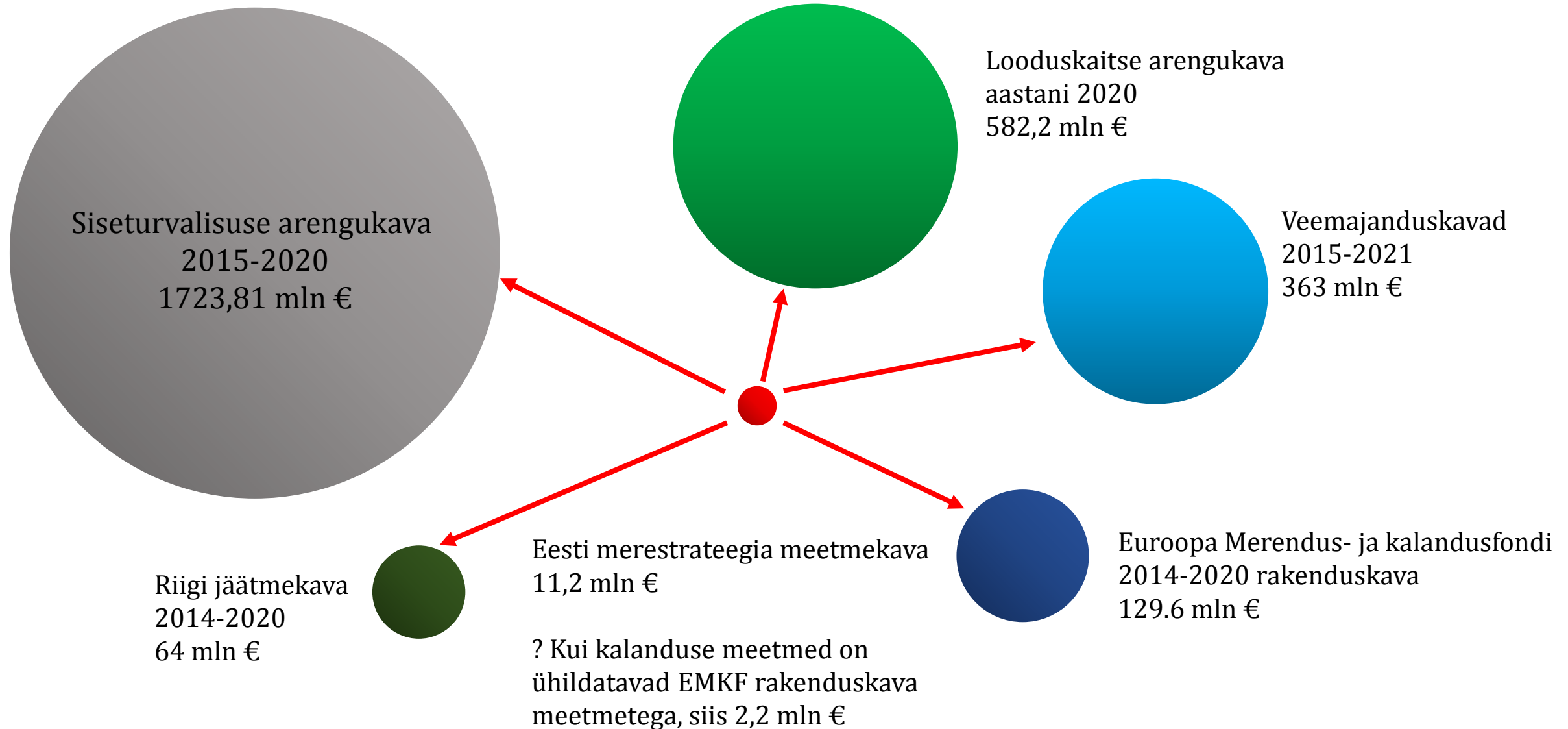
On selge, et eelkõige tulenevalt looduslikest tingimustest, mis on seotud Läänemere piiratud veevahetusega ülejäänud maailmamerega, ei ole võimalik saavutada aastaks 2020 Eesti mereala head keskkonnaseisundit eutrofeerumise ja arvatavasti ka ohtlike ainete valdkonnas.

Seoses sellega on meetmekavas tehtud ettepanek **taotleda eutrofeerumise ja ohtlike ainete valdkonnas MSRD rakendamisel võimaldatavat erandit** HKS mittesaavutamise osas.

Vajalikud uuringud

- Laevade ballastvee mikroorganismide ja viiruste/bakterite seire
- Kliima- ja inimtekkeliste tegurite mõju uurimine võõrliikide asurkondadele ning võõrliikide ökoloogilise mõju uuringud
- Ristluslaevadelt vastuvõetava reovee maht ja koostis (sh patogeensed mikroobid)
- Sademeveega merre kantav reostuskoormus ja sademevee käitlemine
- Vesiviljelus toitainete ärastajana
- Väikese väina maanteetamm
- Kumulatiivsete mõjude hinnang
- Laevade tekitatud lainetuse mõju uuring
- Uute ohtlike ainete bilansi hinnangud
- Ökotoksikoloogiliste ja bioindikatiivsete meetodite arendamine ja rakendamine ohtlike saasteainete ja nende keskkonnamõju tuvastamiseks
- Laevavrakkide kaardistamine
- Mikroplasti allikad, levik ja mõju merekeskkonnas

Eesti merestrateegia meetmekava maksumus

TÄNAN!

Urmas Lips, urmas.lips@msi.ttu.ee
TTÜ Meresüsteemide Instituut